

Куц Е. О.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та практики перекладу
Запорізького національного технічного університету

ЗМІНИ АКСІОЛОГІЧНОГО ЗНАЧЕННЯ НЕЙТРАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ НОМІНАЦІЇ ІНОЗЕМЦІВ В УПЕРЕДЖЕНОМУ ДИСКУРСІ АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЛІТИКІВ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню особливостей аксіологічних змін одиниць номінації іноземців в упередженому дискурсі американських політиків. У статті визначаються та аналізуються ті групи нейтральних номінативних засобів, які набувають негативно-оцінних та упереджених конотацій в офіційному дискурсі політичних лідерів Сполучених Штатів Америки.

Ключові слова: аксіологічні зміни, одиниці номінації, негативно-оцінні конотації, упереджений дискурс.

Постановка проблеми. Проблема упередженого мовлення політиків привертає увагу не тільки лінгвістів, але й фахівців інших галузей гуманітарних наук: конфліктологів, політологів, соціологів та інших. Ставлячи за мету визначити способи та засоби подолання різноманітних упереджень, що існують у сучасних політиків та вербалізуються в їх мовленні, науковці говорять про те, що поряд із засобами масової інформації політичний дискурс постає одним із найголовніших засобів впливу на свідомість людини, одним із важелів формування переконань та укорінення певних поглядів у сучасних суспільствах та світовій спільноті загалом.

Етнічні упередження існували в США з часів заснування цієї країни. До її етнічного складу входять не тільки білошкірі та темношкірі американці, але й вихідці з країн Азії, індіанці, латиноамериканці тощо. У зв'язку з цим існує велика кількість метафоричних назв на позначення США: *melting pot, mosaic, salad bowl, pizza, rainbow, kaleidoscope, symphony*. На думку Т. ван Дейка, якому належить провідна роль у дослідженні етнічних упереджень у лінгвістиці, упереджене ставлення до чужоземців в європейських державах та США базується вже не на ідеї расової нерівності, що зумовлювала дискримінацію за етнічними та расовими ознаками на початку та в середині минулого століття, а на етноцентричних переконаннях про соціокультурну вищість своєї нації, хибному уявленню політиків про те, що іноземці не здатні до інтеграції і загрожують культурній ідентичності країн [2, с. 112]. Так, наприклад, упередженому ставленню американських політиків до представників ісламських країн сприяла також війна з Іраком, численні теракти, що відбулися в США, проблема тероризму. Представлений парламентськими дебатами, публічними виступами, політичний дискурс стає потужним засобом розповсюдження упередженого сприйняття цих іноземців у країні.

Висловлюючи етноцентричні й упереджені думки та погляди, американські політики не можуть зловживати негативно-оцінними одиницями на позначення представників чужих націй, оскільки це суперечить як нормам інституційного спілкування, так і вимогам політичної коректності, яких вони повинні дотримуватися в офіційному мовленні. Саме тому система

лексичних засобів номінації іноземців у дискурсі політичних діячів представлена здебільшого нейтральними одиницями, що маркують етносоціальний (іноетнічний) статус відповідних референтів і слугують засобами офіційної номінації останніх.

Метою даної статті є з'ясування особливостей зміни аксіологічного значення нейтральних одиниць номінації іноземців в упередженому мовленні американських політиків, а завданням є визначення тих груп нейтральних одиниць, які набувають у ньому негативно-оцінного (упередженого) значення.

Виклад основного матеріалу. Аналіз корпусу лексичних одиниць свідчить про те, що основними засобами номінації іноземців у дискурсі політиків США є такі:

- 1) лексичні одиниці із семами «іноземець, який хоче залишитися в країні», «чужинець»;
- 2) етноніми;
- 3) релігійніми.

Вказані лексичні одиниці є нормативними, загальноприйнятими, офіційними засобами позначення расово-етнічних едностей та їх представників. Позбавлені будь-яких конотацій на рівні мови, вони здатні актуалізувати упереджені уявлення про чужинців у дискурсі політичних діячів. Наприклад:

(1) *One of the difficulties of the asylum debate is that of establishing the motives of asylum applicants. When you look at the countries of their origin, you understand that these are places dominated by troubled histories, current conflicts, wrong minds. Iraqis head the list. Congolese, engulfed in conflicts referred to by some as the Africa's world war, finish it. We also have Afghans, Kurds, Iranians* (12).

Для номінації іноземців, які хочуть залишитися в країні, політичний діяч застосовує онтологічно нейтральну одиницю *asylum applicants*. У подальшому мовленні політика за допомогою етнонімічних назв *Iraqis, Congolese, Afghans, Kurds, Iranians* відбувається конкретизація етнонаціональної приналежності іноземців. Вживаючи негативно-оцінне речення *When you look at the countries of their origin, you understand that these are places dominated by troubled histories ma словосполучення current conflicts, wrong minds engulfed in conflicts, the Africa's world war*, він надає цим іммігрантам ціннісних, упереджених характеристик. Особливої уваги заслуговує тут використання негативно-оцінної одиниці *wrong minds*, що є засобом образного позначення представників африканських та мусульманських країн та привносить у мовлення політика конотацію упередженості безпосередньо. Під впливом вказаних негативно-оцінних одиниць онтологічно нейтральні засоби номінації чужоземців змінюють своє аксіологічне значення, набуваючи в дискурсі політичного діяча додаткових негативно-оцінних конотацій: «вони / чужі: погані / небезпечні / ворожі».

Для аналізу особливостей зміни аксіологічного значення засобів номінації іноземців звертаємося до дискурсу іншого американського політика П. Ліллі:

(2) *New threats of international terrorists have renewed the public's cause for alarm. People are afraid of the immigrants from Islamic countries. We aren't only becoming targets for 'terrorists' and 'extremists', but we are also producing 'new-generation terrorists' ourselves. We should implement measures to ensure that foreign imams will be able to understand the American way of life* (29).

На відміну від попереднього мовця, цей політик визначає іноетнічний статус чужинців не за етнонаціональною, а за їх релігійною приналежністю. Для цього він використовує словосполучення з релігіонімами *immigrants from Islamic countries, foreign imams*. Вказані номінативні одиниці є нейтральними. Проте у мовленні політичного діяча вони набувають не тільки негативно-оцінних конотацій, але й стають засобами вираження етнічних упереджень щодо іммігрантів з ісламських країн. Останні асоціюються в політика з терористами та членами екстремістських угруповань, які можуть завдати шкоди американцям. Саме тому для позначення представників ісламського світу політичний діяч використовує словосполучення *New threats of international terrorists* та речення *We aren't only becoming targets for 'terrorists' and 'extremists'* з негативними одиницями. Крім того, речення *but we are also producing 'new-generation terrorists'* свідчить і про упереджене ставлення політичного діяча до нащадків цих переселенців. За допомогою предикативної конструкції *have renewed the public's cause for alarm* та речення з релігіонімом *We should implement measures to ensure that foreign imams will be able to understand the American way of life* представники ісламського світу репрезентуються в дискурсі П. Ліллі як такі, що викликають занепокоєння й страх американців, не розуміють способу їх життя, та, відповідно, не поділяють системи цінностей американського суспільства.

Упереджені та етноцентричні уявлення про деякі групи чужинців відбиваються в значенні лексичних номінативних засобів та призводять до появи оказіональних оцінок у нейтральних одиниць номінації іммігрантів, а саме:

(3) *People are concerned about the entrants wishing to live in the USA. We all know, that today immigrants add to the pressures on infrastructure, public services and the cohesion of our society. And the most sensitive issue is community cohesion. A succession of government-sponsored reports has pointed out that many of us are living parallel lives. We work together, but then go home to different communities. The grievous example is the relationship between our society and how the Muslims' community integrates with our society. Second generation Muslims have not only failed to integrate – a dangerous minority are so filled with hatred for our country that they turn into suicide bombers* (39).

У дискурсі політика засобами номінації іммігрантів, які прибувають до країни, є, передусім, лексеми *entrants, immigrants*. Вказані номінативні одиниці набувають негативно-оцінних конотацій у мовленні політика. Цьому сприяє семантика речень, що характеризують відповідних референтів як небажаних і таких, що завдають шкоди американському суспільству: *people are concerned about the entrants, immigrants add to the pressures on an already overcrowded island: pressures on infrastructure, public services and the cohesion of our society*. Негативну аксіологічну спрямованість мовлення політика визначають також речення: *many of us are living parallel lives; go home to different communities*.

Негативно-оцінного значення в цьому уривку набувають не лише онтологічно нейтральні лексеми *theentrants, immigrants*, але й офіційні назви на позначення представників мусульманського світу *Muslims' community, Muslims*. Їх використання в реченнях із негативно-оцінними одиницями (*The grievous example ... how the Muslims community integrates with our society; Second generation Muslims have not only failed to integrate – a dangerous minority are so filled with hatred for our country that they turn into suicide bombers*) провокує пейоризацію самих назв референтів. Оцінні ж семи з'являються в значенні цих номінативних одиниць як маркери упередженості.

Появу додаткових конотацій у номінативній одиниці на позначення представників країн Третього світу спостерігаємо в дискурсі ще одного американського політичного діяча:

In recent days, the press has been bursting with articles about east European immigrants – but it is missing the point. Our major problems stem not from eastern Europe but from non-European countries, the representatives from the Third World in particular. Their economic and cultural level is unlikely to reach ours. They come here in huge numbers and try to stay in the country. (37).

Незважаючи на те, що номінація іммігрантів із країн Третього світу здійснюється у даному мовленнєвому фрагменті за допомогою нейтрального словосполучення *representatives from the Third World*, характеристика зазначених референтів відбувається за допомогою низки негативно-оцінних речень. Семантика цих речень актуалізує упереджені уявлення політика про іммігрантів як: проблемних та небажаних для американського суспільства суспільства (*Our major problems stem ... from ...the representatives from the Third World in particular*); нижчих за рівнем розвитку порівняно з американцями (*Their economic and cultural level is unlikely to reach ours*). Зазначені характеристики референтів призводять до появи додаткових конотацій у номінативному словосполученні *representatives from the Third World*, а сам мовленнєвий контекст визначає відповідні асоціативні уявлення мовця про них: «представники країн Третього світу – небажані, небезпечні, ворожі».

Висновки. Система лексичних засобів номінації іноземців у дискурсі політичних діячів США представлена, в першу чергу, нейтральними, офіційними одиницями номінації представників чужих націй. До офіційних номінацій зараховуємо лексичні одиниці із семами «іноземець, який хоче залишитися в країні», «чужинець», етноніми, релігіоніми. Позбавлені будь-яких конотацій на рівні мови, офіційні номінації здатні відбивати упереджені уявлення американських політиків, набуваючи негативно-оцінного значення в їх офіційному мовленні.

Подальші перспективи вбачаємо в аналізі особливостей стратегічної організації упередженого мовлення американських політиків, визначенні стратегій, тактик і засобів їх реалізації в ньому.

Література:

1. Dijk T.A. van. Ideology: a Multidisciplinary Approach / Teun A. van Dijk. – London : Sage Publications, 1998. – 374 p.
2. Davis D. Reclaiming Asylum / David Davis [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hot.com.politica.usa=72223&speeches=1>.
3. Gorman T. Third Immigration: Importing Poverty, not Prosperity / Teresa Gorman [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.hot.com.politica.usa=72234&speeches=1>.
4. Lilly P. Islamic Threat / Peter Lilly [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hot.com.politica.usa=72236&speeches=1>.
5. Tirkophope E. Asylum and Immigration / Edward Tirkophope [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.hot.com.politica.usa=72231&speeches=1>.

Кушч Э. А. Изменения аксиологического значения нейтральных единиц номинации иностранцев в предубежденном дискурсе американских политиков

Аннотация. Статья посвящена исследованию особенностей аксиологических изменений единиц номинации иностранцев в предубежденном дискурсе американских политиков. В статье определяются и анализируются те группы нейтральных номинативных средств, которые приобретают негативно-оценочные и предубежденные коннотации в официальном дискурсе политических лидеров Соединенных Штатов Америки.

Ключевые слова: аксиологические изменения, единицы номинации, негативно-оценочные коннотации, предубежденный дискурс.

Kushch E. Changes of Axiological Meaning of Neutral Units of Foreigners' Nomination in the Prejudiced Discourse of American Politicians

Summary. The article is devoted to the investigation of the peculiarities of axiological changes of units used for foreigners' nomination in the prejudiced discourse of American politicians. Those groups of neutral nominative means which get negative-evaluative and prejudiced connotations on the official discourse of political leaders of the United States of America are determined and analyzed in the article.

Key words: axiological changes, units of nomination, negative-evaluative connotations, prejudiced discourse.